

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาเหตุผลหรือเงื่อนไขใดที่ทำให้สตรีที่เป็นแกนนำเข้าร่วมการต่อสู้ 2) เพื่อศึกษาว่าวิธีการต่อสู้ของสตรีอีสานที่เป็นแกนนำ มีบทบาทหน้าที่อะไรบ้าง และเพราะเหตุใดจึงเลือกยอมรับบทบาทนั้น 3) เพื่อศึกษาว่าสตรีอีสานมีการเปลี่ยนแปลงหรือได้รับผลกระทบอะไรบ้าง หลังจากการเข้าร่วมการต่อสู้ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ยังเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสังเกตการณ์ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีควบคุมคู่กับบริบท และใช้การพรรณนาประกอบ

ผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรม ของยายไฮ ชันจันทา และสตรีที่เป็นแกนนำ เกิดจากบทบาทหน้าที่การดูแลอาหารการกิน ให้กับบุตรหลาน เพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว ที่นาเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีพ เมื่อนานาถูกน้ำท่วมจึงทำให้ยายไฮ ชันจันทาและสตรีที่เป็นแกนนำถูกทำให้ ไร้อำนาจ ด้อยโอกาส จนถูกเบียดขับออกจากสังคม ด้วยแรงกดดัน ทำให้ยายไฮ ชันจันทาและสตรีที่เป็นแกนนำ นำความรู้ความสามารถของตนเอง ตัดสินใจต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมโดยการลงมือทูปเขียนเอาที่นาคืน

วิธีการต่อสู้ของยายไฮ ชันจันทาและสตรีที่เป็นแกนนำเลือกวิธีการต่อสู้แบบสันติ ตามแบบวิถีวัฒนธรรมและพิธีกรรมแบบชาวบ้านจนเป็นผลสำเร็จ เนื่องมาจากการรักษาสติของตนเอง จากการเสียภาษีที่นาทุกปี ความเป็นสตรี เพศแม่ เพศที่อ่อนแอ อารมณ์อ่อนไหวง่าย สังคมมักเห็นใจผู้ขมขื่น ซึ่งเป็นการพลิกจุดอ่อนกลับมาเป็นจุดเด่นที่ได้เปรียบในการต่อสู้มักจะได้ผลกับการปะทะกับตำรวจที่อยู่ภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่ของราชการ ประกอบกับสาธารณชนและสื่อมวลชนให้ความสนใจเป็นอันมาก สร้างความกดดันซึ่งส่งผลต่อสถานภาพทางการเมืองที่ประชาชนในประเทศมีต่อรัฐบาล ทำให้เกิดแรงสนับสนุนให้ยายไฮ ในการทูปเขียนอย่างชอบธรรม

เป็นมติใหม่ของสังคมไทยที่ชี้ให้เห็นการตอบโต้กับอำนาจรัฐที่มีระบบชายเป็นใหญ่ โดยมียุทธวิธีที่เชื่อในพลังตนเองของสตรี เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ความหมอพื้นบ้าน ผ่านเหตุการณ์ที่สำคัญๆทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย ผ่านการต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมของตนเองตลอด 27 ปีอย่างต่อเนื่อง เมื่อสื่อมวลชนนำเสนอต่อสาธารณชน ทำให้สังคมได้เรียนรู้บทบาทใหม่ของสตรีทางสังคม และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สนับสนุนนายไฮและสตรีที่เป็นแกนนำในการทูปเชื่อนห้วยละห้า แต่หน่วยงานและชุมชนท้องถิ่นบางกลุ่มที่คัดค้าน ยังคงต้องปรับตัวและต้องเรียนรู้ในกรณีนี้ไปอีกระยะหนึ่งจึงจะยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

แนวทางการฟื้นฟูภายหลังการทูปเชื่อนเอาที่นาคืน เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น แปรงนา ปรับถนน และจัดหาระบบประปาหมู่บ้านทดแทนของเดิม ส่วนที่นาส่งเสริมให้มีการทำเกษตรแบบพอเพียง นาปลอดสารพิษ มีการปลูกต้นไม้ในบริเวณคันทนา เพื่อฟื้นฟูป่าหัวไร่ปลายนา เพิ่มอาหารทางธรรมชาติ ลูกหลานมีโอกาสได้เรียนหนังสือ

ในด้านนโยบายรัฐกับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและสตรี รัฐควรนำบทความทูปเชื่อนของคณยากคนจนเหล่านี้ไปศึกษา และกำหนดออกมาเป็นนโยบายของรัฐเพื่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมและเป็นธรรม ทางปฏิบัติรัฐท้องถิ่น ต้องฟังเสียงคนเล็กคนน้อยในสังคม แม้จะเป็นเพียงเสียงเดียว สิทธิเดียวอย่างนายไฮ และครอบครัวก็ต้องรับฟัง และให้คนเหล่านี้มีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังแต่ก่อนดำเนินโครงการพัฒนาใดๆ ของรัฐ ทำแบบโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพ เป็นการบริหารจากล่างสู่บน

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ที่สำคัญคือ โครงการของรัฐทุกโครงการต้องจัดให้มีการศึกษาวิจัยผลกระทบอย่างมีส่วนร่วม ชุมชน ชาวบ้านโดยเฉพาะสตรีควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการทรัพยากร และการพัฒนาในท้องถิ่นของตนเอง ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐแลเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ โดยจัดให้มีกฎหมายคุ้มครองและแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนอย่างเป็นธรรม กรณีโครงการพัฒนาในระดับท้องถิ่น เพื่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

The objectives of this study are 1) To investigate reasons or conditions that force the core leader woman to engage in the struggle; 2) To explore the course of struggle of the core leader woman, her roles and duty, and reasons for accepting such role; and 3) To examine changes or impacts experienced by those Esan women after the struggle. In this qualitative study, the data was collected by conducting in-depth interviews with 15 key-informants, including observation and documentary reviews. Analysis was made on theoretical and contextual base, with descriptive approach.

Results showed that engagement in the struggle for justice of elder Hai Khanchandra and the core leader woman rooted in their role of feeding their grandchildren. For their survival, the farmland is essential for the living. Because of the flooded farmland, they became disempowered, disadvantaged, and disengaged from the society. Under such pressure, elder Hai Khanchandra and the core leader woman have to rely on their own wisdom and decided to struggle for justice by destroying the dam to regain their farmland.

Elder Hai Khanchandra and the core leader woman had chosen the peaceful way of struggle on cultural course and folk ritual, and eventually become successful, partly because they asserted of paying tax every year. The society usually been compassionate to these women because of their femininity, maternity, fragility, and sensitivity characters, which thus turn their weakness into strength and brought them to succeed in confronting with the polices who were under the male superiority in bureaucratic system. Moreover, the event was very attracted by the public and media, hence putting public pressure on political status of the government, while creating support to elder Hai Khanchandra to legitimately destroy the dam. This is a new

dimension of Thai society indicating how to confront with the government authority under which males are superior. Strategies for this are their belief of self-empowerment, the learning and experience as traditional healer, having been through major political events from one time to another, and importantly experiencing the call for justice consistently throughout 27 years. When the event was revealed to the public by media, the society thus learned this new role of women and accepted such change, and then support elder Hai Khanchandra and the core leader woman for their destroy of the Hau Laha dam. However, some other opposed local agencies and communities may need some time to adjust and learn the case until they can accept it.

Guidelines for restoration after the dam was damaged are that concerned organizations need to improve infrastructure such as plots of land, roadways, and village water supply. The farmlands are utilized for sufficiency agriculture and toxical free farming, with plantation around the area to restore the land and increase food products. These will result in education opportunity for children.

With respect to the government policy and involvement of local community and women, the government should bring the lesson learned from the difficulty of the poor to draw its policy to encourage the management of environmental resources on participatory and fair manner. In practice, the local government should ensure that those inferior people are heard even only one voice such as that of elder Hai Khanchandra and her family. These people should be allowed to participate in suggesting solution before any government projects are initiated, and that they are implemented in transparent, accountable, and effective manner, with bottom-up direction.

Recommendations

There should be studies to examine potential impacts of every government project, allowing the participation of community, local people and women in particular, including government and non-government organizations, in making decision for resource management and local development. Concerned organizations should take active responsible roles. There should also be the law to protect people's rights and to solve the problems on a fair basis, particularly in case of local development project.